
elidegenedés

MAX FRISCH

Villámcsapásként érte a felismerés, hogy nincs többé mit közölnie embertársaival. De erről sem beszélt. Felesége mindent elkövetett, hogy szólásra bírja, még veszekedés árán is, míg végül sírva fakadt, mert nem is ellenkezett. Állt az ablaknál zsebre dugott kézzel, mintha valami válaszon törné a fejét. De nem szólt. Később az asszony felé fordult, és megkérdezte, hogy megettették-e a kutyát.

.....

Évről évre rosszabb lesz.

.....

Jó, hogy a vendégek mind beszélnek. Így nem tűnik fel a sürgölődő vendéglátó szótlansága. Távozáskor többnyire úgy találják, hogy kedves este volt. Csak a felesége jegyzi meg szomorúan: „Azelőtt legalább volt véleményed.” Ezt a férfi nem is vitatja. „Hát nincs semmi mondánivalód?” Éppenséggel tudna beszélni, ha erőltetné a dolgot, csak az a furcsa érzése, hogy már mindent elmondott, legföljebb a többieket érdeкли, amit közöl.

.....

Negyven-egynéhány éves, tehát még nem öreg.

.....

Az asszony elsősorban a házasságukat okolja. Vannak párok, akiknek egyszerűen már nincsen mit mondaniuk egymásnak. Ilyesmi előfordul. Elutazik, hátha ez segít a dolgon. Amikor három-négy hét múlva haza-

jön, férje ott áll a pályaudvaron vagy a repülőtéren, integet, elveszi a csomagját és megcsókolja — csak éppen nem tud mit mondani.

.....

Pedig ismeri a szavak értelmét, tudja, mit jelentenek, ha az emberek használják, de ha ő ejti ki ugyanazokat a szavakat — egyszerűen megszűnik az értelmük.

.....

Ügyvéd és egy bizalmi-társaság vezetője, a Háztulajdonosok Szövetségének elnöke. Ez sok unalmas tennivalóval jár, de sohasem panaszkodik. Naponta sok emberrel találkozik, és sokféle ügyet intéz. „Miért nem mesélsz?” — kérdezi a felesége. Ő erre bekapcsolja a televíziót. „Te azzal az örökös futballoddal!”

.....

Gyermekkorában az állatkertben egyszer azt gondolta, hogy a halak azért nem tudnak beszélni, mert a vízben élnek. Pedig bizonyára szeretnének.

.....

Kedvelik az emberek. Csöndes természetéért. Akadnak elegenden, akikből árad a szó. Többnyire elég, ha az ember odafigyel. A vendégeknek ahhoz a fajtájához tartozik, akik nem tudják, mikor kell elmenni. Egyszerűen ülve marad... De ha egyedül van, akkor sem jut eszébe semmi. Ha a felesége azt mondja: „Hát csak gondolsz valamire!”, feláll, mintha befejezte volna a beszélgetést, kimegy, és megeteti a kutyát. Ez csak csóválja a farkát, és eszik, nem kívánja, hogy beszélgessen vele.

.....

Ügyfelei méltányolják, hogy nem közli velük a gondolatait. Nekik elég, ha képviseli az érdekeiket.

.....

Kedvenc hobbyja a sakkjáték. Egyetlen partnernek sem jut eszébe megkérdezni, hogy most mire gondol. Elég, ha időn belül megteszi a következő lépést, némán, mint a figurák. Türelmesen megvárja, míg a másik gondolkodik, és nem érez szorongást, ha a partner váratlanul sakkot mond. Erre nincs mit felelnie. Hálás minden lejátszott partiért, még akkor is, ha két óra múlva mint vesztes kél föl. Társalgás nélkül eltelt órák.

.....

Az autóban rögtön bekapcsolja a rádiót.

.....

Mindenkinek van véleménye az arabokról meg Izraelről, a szívátültetésről, Ulbrichtról és Franz Joseph Straussról, a *Spiegel* folyóiratról, a svájci nők választójogáról, közös ismerősökről, vagy a háborús bűnök elévüléséről. Ez természetes, ezért ilyenkor azt mondja a felesége: „Hej-nernek is ez a véleménye!”, miközben ő kihúzza egy boros üveg dugóját.

.....

A kutya egyre fontosabb lesz a számára. Órákig mászkál vele. Az asszonynak kínos sétálni a férjével, akinek még az is nehezebbre esik, hogy néha megjegyezze: „Nézd csak, egy nyúl!” Ha pedig ő beszél, a férfi akkor se válaszol... Ha egyedül bandukol a kutyával, nem érzi a beszéd hiányát, és a kutya se kéri számon tőle a gondolatait.

.....

Nagyon szereti a filmeket. De kerüli azokat, amelyek vitákat váltanak ki. Előnyben részesíti a vadnyugati filmeket.

.....

Már csak idegenek teszik fel neki a szokásos kérdést: „Hát önnek mi a véleménye?” Ilyenkor mond valamit, aminek az ellenkezőjét is mondhatná, és zavarban van — mint annak idején az iskolában, ha a tanár azt mondta: Nagyon helyes!

.....

Ha ivott, akkor beszél, akár van mondanivalója, akár nincs. Másnap nem emlékszik rá, hogy mit mondott, és ez gyötri. Nem tudja elképzelni, miről is beszélhetett este kilenc órától reggel négyig.

.....

A leánya is észrevette már, hogy nincs mit mondania. Csak atyáskodik vele. Bár néha tud neki válaszolni, ha kérdez tőle valamit. De hogy mi az idioszinkrázia, arra csak a lexikonnal tud felelni. Ilyen esetben úgy tesz, mintha nagyon el lenne foglalva, és tologatja a fűnyíró gépet. Ha a leánya unatkozik, nyugtalanítja, hogy vajon mi szomorítja, és érdeklődik. Ügyszólván mindent megenged neki, és Maót olvas, hogy megértse. Pingpongozni is szokott vele.

.....

Az orvos eltiltotta a dohányzástól. De nem tud lemondani róla az emberek között, akik azt várják, hogy mondjon valamit.

.....

Egyszer kórházba kerül. Megoperálják. Élvezi ezt a három hetet. Csak annyit kell mondania, hogy alig van fájdalma, míg a látogató szóval tartja, és beszámol az időjárásról, ismerősök válásáról és így tovább.

.....

Egy szép napon a kutya is csődöt mond. Nem fut, ha gallyat dob neki, és nem jön, ha hívja. Egyedül szórakozik.

.....

Egy nyilvános felavató ünnepségen beszélnie kell az igazgató tanács nevében. Szellemesen és humorral oldja meg feladatát két kamera jelenlétében. Mikor látja magát a televízióban, meg van magával elégedve. Minden kitűnően megy, amíg nem kell bevallania, hogy mire gondol.

.....

Előfordul, hogy két tükörtojást süt magának, ha egyedül van otthon, bár nem éhes. Amíg az ember valamit csinál, nem kell gondolkodnia.

.....

Természetesen azelőtt neki is volt véleménye. Nagyon jól emlékszik még, hogy annak idején inkább ő sürgette a házasságot és nem Doris. Ma már erről sincsen véleménye.

.....

Néha álmában van mondanivalója, és erre fölébred.

.....

De ez soha sincsen kapcsolatban Dorisszal.

.....

Furcsának találja, hogy az emberek, ha összekerülnek egy szobában, azonnal tudják, miről beszéljenek. Ugyanez történik a telefonnál, vagy az utcán. Alighogy üdvözölte az ember őket, máris árad belőlük a szó.

.....

Kerül minden helyzetet, amelyben önmagának is feltűnik a hallgatása. Szívesen álldogál építkezéseknél, ahol dübörögnek a prészlegkalapácsok meg egyéb gépek. De minden lárma megszűnik egyszer.

.....

Régebben nyilván beszélgetett önmagával hallgatás közben. Szó szerint emlékezett arra is, amit elhallgatott.

.....

Mindez nem tűnik fel rajta.

.....

Öngyilkossági kísérletét azért nem hajtja végre, mert még az ilyenkor szokásos búcsúlevélben sem tud mit írni a feleségének.

.....

Temetések nem hatottak rá kellemetlenül, akkor sem, ha az elhunyt közel állt hozzá. Az emberek feketében, néhányan megrendülten, és senki sem tudja, mit is szóljon az esethez. Néma kézzszorítás. Mert egyszerűen nincs mit mondani.

.....

Később búcsúlevél nélkül is megteszi.

BOLDOG Balázs fordítása